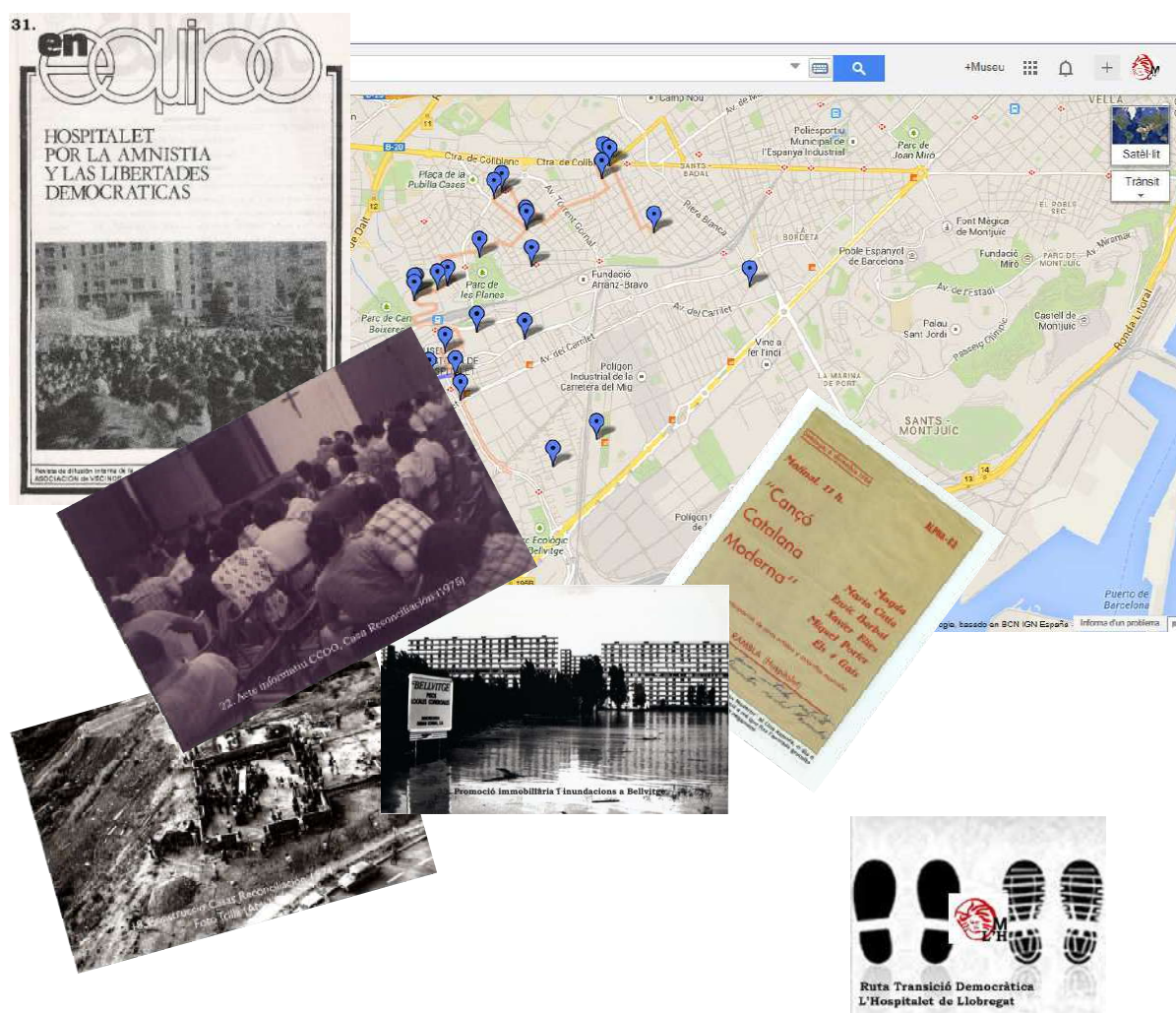

Museu de L'Hospitalet
Can Riera. Espai de memòria

ruta de la transició democràtica a l'hospitalet de llobregat

Recurs educatiu

Agustín Castellano Bueno
Març, 2014

Ajuntament de L'Hospitalet

SUMARI

Presentació	3
Introducció	4
Recurs educatiu	5
Objectius generals	5
Desenvolupament de l'activitat	
• Observacions i consideracions prèvies	6
• Relació de llocs d'interès agrupats per barris	6
• Aspectes que es tractaran a la ruta	7
Marc cronològic i context	8
L'Hospitalet de Llobregat	8
• Població	8
• Urbanisme	9
• Economia i societat	9
Llocs d'interès	
1. Club Pimpinela	10
2. Parc de la Marquesa	11
3. Parròquia Sant Ramon Nonat	12
4. Samper SA i Frasers Pedret	13
5. Hospital General de l'Hospitalet	14
6. Torres elèctriques	16
7. Centre Social de La Florida	17
8. Parròquia Ntra. Sra. de la Llum.	18
9. Blocs Florida	19
10. Parc de Les Planes / La Cardoner	20
11. IES Torras i Bages	20
12. Plaça de la Carpa	20
13. <i>Casa de la Reconciliación</i>	22
14. L'Escola d'Adults de Can Serra	24
15. Grup d'Objectors de Can Serra	25
16. La Farga - Altos Hornos de Cataluña S.A.	27
17. Centre Catòlic	29
18. L'Ajuntament	31
19. l'Illa del Sindicats	33
20. Parròquia de Sant Josep	34
21. El Pont de la Llibertat	34
22. Parròquia de Sant Isidre	35
23. Blocs de Bellvitge i Associació de Veïns	36
24. L'Hospital de Bellvitge	37
25. El Polígon Gornal	38
Bibliografia	39
Zona web	41
Itinerari	42
Ruta en Googlemaps amb a recursos de la xarxa	44
Fitxa d'activitats	45
Relació d'imatges i documents	46
Annex	48

RUTA DE LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA A L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Presentació

El **Museu de l'Hospitalet** dedica un dels tres edificis centrals, alineats sobre l'eix patrimonial del carrer del Xipreret, a la memòria democràtica, concretament la masia de Can Riera (s. XVI).

Can Riera-espai de memòria de l'Hospitalet consisteix en un centre d'interpretació, de documentació, de consulta i de recursos pedagògics, concebut per donar a conèixer el període històric de la ciutat que va de la II República a la transició democràtica, i molt especialment, la participació de l'Hospitalet en la lluita antifranquista.

Entre els recursos pedagògics s'ofereixen diversos tallers i rutes urbanes que treballen, la II República, la Guerra Civil i la postguerra, i amb puntuals aproximacions al període comprés entre 1960 i 1980 (especialment 1970-1980), conegut com de Transició Democràtica.

El disseny de la Ruta de la Transició Democràtica a l'Hospitalet (RTDLH) s'entén com un pas inicial per omplir aquest buit de recursos educatius en aquest període.

La Ruta és una activitat limitada en el temps, la qual cosa obliga, necessàriament, a un exercici de síntesi. Els darrers anys hem assistit però a una proliferació de treballs i estudis que satisfaran als més interessats.

Es pot abordar una breu explicació per a la Ruta de la Transició Democràtica a l'Hospitalet des de diferents perspectives. Independentment de l'angle que es triï hi ha el risc de deixar de banda, atesa la rica bibliografia, mobilitzacions, noms d'activistes, organitzacions o d'emplaçaments. Es facilita bibliografia complementaria per completar la informació.

La Ruta és una activitat que ens permet la transmissió de coneixements durant la realització d'un itinerari urbà. La ciutat, els carrers, els edificis, les cruïlles, il·lustren i reforcen les explicacions. L'itinerari evidencia la complexitat de l'entorn i possibilita la construcció de mapes mentals que ajuden a la comprensió.

Introducció

La RTDLH recull alguns dels fets històrics rellevants de l'Hospitalet del període 1960-1980 treballats per la historiografia local amb especial èmfasi en la confluència estructural de diversos moviments (veïnal, obrer, religiós, cultural i polític) com a constructors d'una "nova" ciutadania i en la lluita per la consecució dels drets polítics, socials, econòmics i culturals.

La ciutat de L'Hospitalet, no és aliena al procés de Transició Democràtica que va viure el país. A la societat hospitalenca, entre els anys 1960 i 1980, va cristal·litzar un moviment d'oposició antifranquista que en alguns aspectes esdevé capdavanter i paradigmàtic, modèlic i referent en altres territoris.

Els antecedents de la Transició Democràtica, abans dels anys 60, es caracteritzaren per una forta repressió de l'oposició al règim aleshores, clandestina. Entre els opositors al règim (veïns i veïnes de l'Hospitalet), trobem polítics, sindicalistes i activistes culturals de tradició republicana, anarquistes, llibertaris i comunistes.

Les claus que expliquen la singularitat de l'Hospitalet en el procés de Transició Democràtica les trobem en els canvis econòmics, demogràfics i, consegüentment, urbanístics que va experimentar la ciutat durant aquest període.

La consolidació estructural d'aquesta realitat social afavoriria l'ampliació dels cercles de l'oposició antifranquista, sempre però amb moltes dificultats i riscos individuals per l'immobilisme del règim.

Recurs educatiu

Contingut i materials :

1. Dossier per a l'educador/docent
2. Bibliografia i zona web
3. Itinerari i descripcions dels llocs d'interès en Google-maps amb enllaços a recursos de la xarxa.
4. Fitxa d'activitats
5. Reproduccions d'imatges i documents per il·lustrar les explicacions.

Adreçat a educadors i professors que poden treballar amb els alumnes que hi participin en la ruta els conceptes fonamentals exposats.

El dossier de l'educador permet estructurar la informació i adaptar-la al disseny curricular de l'assignatura d'història, tutoria, filosofia, etc., tot integrant els conceptes i recursos apresos en el seu context educatiu i formatiu i amb les seus alumnes i participants.

Objectius generals

- Conèixer el context històric del procés de transició democràtica en el país en general i a l'Hospitalet en particular.
- Conèixer alguns fets històrics fonamentals per entendre el període treballat.
- Valorar el paper dels homes i les dones com a subjectes individuals i col·lectius dels processos.
- Assumir els valors democràtics en la convivència i de l'entorn, rebutjant situacions injustes i discriminatòries.
- Entendre el valor històric i patrimonial de les fonts històriques com a testimoni del passat.
- Promoure la generació d'identitat local, posant en valor espais i serveis públics fruites de la demanda col·lectiva.

Desenvolupament de l'activitat

Observacions i consideracions prèvies

- La ruta conté un total de 25 llocs d'interès.
- El recorregut té uns 7 km a peu i d'una durada de aproximada de dues hores.
- Alguns llocs d'interès resten fora de l'itinerari suggerit per la qual cosa es recomana l'explicació al punt anterior assenyalat.
- Es recomana finalitzar al lloc número 23, al costat de l'estació de metro L-1 Bellvitge.

Relació de llocs d'interès agrupats per barris:

Collblanc i La Torrassa

1. Club Pimpinela Pl. Espanyola 8-9.
2. Parc de la Marquesa.Ctra Collblanc 67-73
3. Parròquia Sant Ramon Nonat de Collblanc. Ctra. Collblanc 72
4. Samper i Frasquerias Pedret.Passatge Amat s/n

Pubilla Casas

5. Hospital General de l'Hospitalet, antic Creu Roja.Avinguda Josep Molins, 29-41

La Florida – Les Planes

6. Torres elèctriques. Av. Primavera i Av. Catalunya
7. Centre Social La Florida. C. Enginyer Moncunill 62
8. Parròquia Ntra. Sra. de la Llum. C. Enginyer Moncunill
9. Blocs Florida. Pl. Blocs Florida
10. Parc Les Planes / La Cardoner

Can Serra

11. IES Torras i Bages. Av. de Can Serra, 101
12. La Carpa. Pl. de la Carpa
13. Casa Reconciliació 1974. Av. Can Serra 80-82
14. Escola d'adults de Can Serra. Av. Can Serra 80-82
15. Grup d'Objectors de Can Serra. Av. Can Serra 80-82

Centre, Sant Josep

16. La Farga - Altos Hornos de Cataluña S.A. Carrer de Barcelona , 2
17. Centre Catòlic. Rambla de Just Oliveras 34
18. Ajuntament de l'Hospitalet. Plaça de l'Ajuntament
19. Illa dels Sindicats
20. Parròquia Sant Josep (Carrer d'Enric Prat de la Riba, 145)
21. Pont de la Llibertat Av. Del Carrilet / Rambla de la Marina

Sta. Eulàlia i Granvia Sud

22. Parròquia Sant Isidre. Carrer de l'Aprestadora, 3

Bellvitge i el Gornal

23. Blocs de Bellvitge i l'AAVV
24. Hospital de Bellvitge
25. El Polígon Gornal

Aspectes que es tractaran a la ruta

- Context històric i polític
 - o Estat
 - o Catalunya
- Eixos centrals de l'Hospitalet
 - o Urbanisme
 - o Població
 - o Economia
 - o Polític – consistori
- Agents de canvi
 - o Associacions de veïns
 - o Partits polítics
 - o Sindicats
 - o Centres parroquials
 - o Associacionisme

Marc cronològic i context

El que hom es coneix com a Transició Democràtica és un procés polític i social el qual no hi ha consens per fixar-ho en el calendari. Les dates de la mort del dictador Franco el 20 de novembre de 1975, la celebració de les primeres eleccions generals democràtiques l'any 1977 a Espanya, l'aprovació de la Constitució de 1978 que consagrava un Estat social, democràtic i de dret; i les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980 són fites inequívokes del procés.

En un breu període de temps, menys d'una dècada, es van concentrar i desencadenar una successió de canvis en la vida política i social del país. Si els mirem de lluny, es pot comprendre com la precipitació natural dels processos que s'havien iniciat, alguns tímidament i altres amb més força, anys enrere.

També caldrà recordar alguns episodis que van fer trontollar el procés, com la matança dels advocats d'Atocha (1977) o el fallit cop d'Estat del tinent coronel de la Guàrdia Civil, Antonio Tejero l'any 1981.

Altres dates, a considerar si formen part o no de la Transició, són l'assassinat de Carrero Blanco el 1973, el Referèndum de l'OTAN el 1986 i l'ingrés d'Espanya a la CEE el 1986. Algunes veus consideren que la Transició es va acabar amb la victòria del Partit Popular i José Ma Aznar a les eleccions generals de l'any 1996.

L'Hospitalet de Llobregat

La ciutat de L'Hospitalet, no és aliena al procés de Transició Democràtica que va viure el país. A la societat hospitalenca, entre els anys 1960 i 1980, va cristal·litzar un moviment d'oposició antifranquista que en alguns aspectes esdevé capdavanter i paradigmàtic, modèlic i referent en altres territoris.

Els antecedents de la Transició Democràtica, abans dels anys 60, es caracteritzaren per una forta repressió de l'oposició al règim aleshores, clandestina. Entre els opositors al règim (veïns i veïnes de L'Hospitalet), trobem polítics, sindicalistes i activistes culturals de tradició republicana, anarquistes, llibertaris i comunistes.

Les claus que expliquen la singularitat de L'Hospitalet en el procés de Transició Democràtica les trobem en els canvis econòmics, demogràfics i, conseqüentment, urbanístics que va experimentar la ciutat durant aquest període.

La consolidació estructural d'aquesta realitat social afavoriria l'ampliació dels cercles de l'oposició antifranquista, sempre però amb moltes dificultats i riscos individuals per l'immobilisme del règim.

Població

Per entendre de quina manera va influir el factor població cal conèixer unes dades.

- Entre 1940 (51.249 hab.) i el 1965 (180.140 hab) la població va créixer un 350 %.
- En els anys 60 el ritme de creixement era de 10.000 nous habitants per any.
- El 1970 L'Hospitalet tenia 282.141 habitants.
- L'estructura de la població és molt jove amb un 22.49 % menors de 15 anys i un 5.31% majors de 65 anys.

- L'Hospitalet va ser la ciutat espanyola que rep el % més alt de població.
- Amb 300.000 hab., donava dret a un escó entre els Procuradores a Cortes.

La tendència de creixement s'aturarà l'any 1986, amb un primer estancament de població en 279.779 hab. (30 % retorn al lloc d'origen; 70 % canvi domicili dins de l'àrea metropolitana). Suposà una disminució de la població absoluta com a conseqüència de la falta d'habitatge.

Urbanisme

En la dècada dels 50', la pressió demogràfica impulsa la creació de barris nous a l'entorn de petites urbanitzacions: La Florida, Pubilla Casas, Sanfeliu

Als anys 60' es genera un nou model urbanístic basat en polígons: Bellvitge (1965) , Can Serra (1966) i ja els 70' el Gornal (1974).

En contrapartida, els barris històrics Centre, Sant Josep, Sta. Eulàlia i Collblanc, tradicionals nuclis de concentració de població van perdent pes percentual en el conjunt de la ciutat.

Es constata una manca de planificació urbanística i també l'existència de plans parcials modificats a conveniència d'interessos especulatius.

La suma de l'augment de població i del creixement urbanístic sense planificació esdevé font de conflictes per la manca de serveis essencials i elementals de tota mena: transport públic, assistència sanitària, escolarització, clavegueram, enllumenat públic, etc.

Economia i societat

L'economia de l'Hospitalet al s. XX es defineix en bona mesura pel funcionament d'una zona més àmplia, l'àrea d'influència barcelonina. En aquest sentit, l'any 1959 amb el "**Plan de Estabilización**" marcà l'inici d'una etapa en el teixit industrial de L'Hospitalet i, per contra, la fi d'un altre.

La nova etapa marcarà el declivi de la indústria tèxtil i la progressiva desaparició de les grans empreses, com Vilumara, Trinxet i Tecla Sala i també de l'agricultura. Per contra, s'assistirà al creixement de la indústria metal·lúrgica i d'un naixent sector terciari de serveis.

Aquesta transformació de la producció va comportar una major disfunció entre el tipus de llocs de treball a l'Hospitalet i la qualitat de vida dels seus residents. L'agricultura i la indústria local ja no eren els pilars econòmics. Juntament amb la pressió demogràfica i el creixement urbà, aquests factors van impulsar una suburbanització gradual de la ciutat.

La forta emigració procedent d'Andalusia, Extremadura i Castella, majoritàriament mà d'obra no qualificada serà víctima de l'explotació del capitalisme salvatge. Els problemes de relacions laborals condueixen a les primeres organitzacions de treballadors (1966, 1a CCOO a LH)

La crisi econòmica de 1973 van posar de relleu les contradiccions del sistema i s'evidencià a l'Hospitalet amb tota la seva cruesa.

El “agents i motors de canvi” són : les associacions de veïns i veïnes, els partits polítics, els sindicats, els centres parroquials, l’associacionisme cultural. L’explicació en ruta!

Collblanc-La Torrassa

1. Club Pimpinela. Plaça Espanyola, 8-9.

Durant la dictadura l'activitat cultural no oficial únicament es podia realitzar en el si d'algunes associacions i al recer d'algunes parròquies. Al final del règim aquests espais esdevindran el marc de les reunions sindicals i polítiques clandestines, assemblees de veïns, centres d'alfabetització i ensenyament del català.

El Club Pimpinela (1945-1972) va saber adaptar-se a les necessitats socials d'una joventut que no trobava un espai on poder desenvolupar les seves activitats. Van acollir un important sector jove que van abandonar la UEC per manca de compromís amb el catalanisme (manca de suport als detinguts de la UEC el 1962 per repartir propaganda del Front Obrer de Catalunya (moviment socialista d'oposició al règim).

A la segona meitat dels anys 60, el president serà Joan Rimbau, nascut a l'Havana de pares catalans i molt lligat al PSUC, que creu en el valor del teixit associatiu.

La primera reunió de l'incipient CCOO a l'Hospitalet es va fer al Pimpinela l'any 1966.

El període 1962-69, fins a la constitució de l'AAVV de Collblanc, el Club Pimpinela va ser l'entitat que va dur el major nombre d'activitats del barri, sense participació de les dues parròquies.

La primavera de 1976, en un local de Bellvitge, es va constituir la Unió Local de la UGT a L'Hospitalet per Ramon Fernández Jurado, Ignacio Pujana i Garcilaso Aguado. La presentació pública, dies següents, es va fer al teatre del Col·legi Santiago Apòstol (a prop plaça Espanyola). Els convocants, conscients de la poca implantació del sindicat a la ciutat, es van quedar sorpresos per l'assistència massiva què sobrepassà l'aforament de l'auditori.

Imatges i documents

Núm 2.

Club Pimpinela i plaça Espanyola, Nadal 1965 (Recull d'imatges El Tot L'H)

2. Parc de la Marquesa. Carretera de Collblanc, 67-73.

El 1970 el Pla Parcial d'Ordenació Urbana per a Collblanc – La Torrassa, presentat per l'Ajuntament, afectava a 998 famílies de les 11 mil que vivien al districte. La planificació d'equipaments com un parc o un camp de bàsquet i l'obertura de nous vials implicava la destrucció més de 800 habitatges.

La contestació veïnal va ser immediata, atès que no havien estat consultats i que els preocupava la solució que es donaria a les famílies afectades. Es van presentar 795 impugnacions al Pla. La mobilització veïnal, materialitzada en reunions, assemblees i manifestacions de tot tipus, va tenir un cert seguiment al diari La Vanguardia. L'administració local es va veure desbordada per l'allau veïnal.

Aquest Pla d'Ordenació Urbana de Collblanc-La Torrassa accelerà la mobilització ciutadana i la creació de l'Associació de Veïns de Collblanc-La Torrassa el 1971 (primer va tenir la seu al Bar Rius del c. Llobregat i es traslladà ràpidament al c. Llansà). El primer grup es crea en la parròquia de Sant Ramon Nonat, per lluitar pels enderrocaments parcials dels carrers Progrés i Occident. Emparats en la nova *Ley de Asociaciones* de 1964, l'AV va quedar constituïda el març de 1971 i desplegà part de les seves activitats als locals de la parròquia, entre d'altres feien sessions de cinema juntament amb el Cine club Buñuel (1975).

El 25 de setembre de 1972 l'AAVV va convocar una assemblea al Club Pimpinela per decidir lluitar en contra del Pla. El 1974 el Tribunal del Contenciós Administratiu va desestimar les impugnacions veïnals. L'AAVV va recórrer al Tribunal Suprem on es va aturar definitivament tot coincidint amb la mort del dictador el 1975.

L'Associació de Veïns de Collblanc-La Torrassa va encetar altres reivindicacions i protestes, com la demanda d'arranjament de la Riera Blanca, carrer compartit amb Barcelona freqüentment inundat amb les pluges, igual que l'avinguda del Torrent Gornal. També es va significar en la recuperació del Parc de la Marquesa pel barri, adquirit finalment per l'Ajuntament davant la manca de zones verdes. El Parc de la Marquesa és doncs un símbol de la lluita per la millora del barri contra l'especulació urbanística que tant de mal ha fet a l'Hospitalet.

Documental de l'AAVV Collblanc-Torrassa (2008) <http://ow.ly/KPYCc>

Imatges i documents

Núm 3.

Parc de la Marquesa i regidoria de districte Collblanc-Torrassa (anys 70')

Núm. 4

Cartell "Hem salvat el parc per la democràcia" 1977. Fons Felip Gómez – Mercè Olivares. AMLH R. 5714

3. Parròquia de Sant Ramon Nonat. Carretera de Collblanc, 72.

A la parròquia de Sant Ramon Nonat (terme de Barcelona) es van realitzar reunions clandestines, particularment de la JOC (Joventut Obrera Cristiana), durant els anys 60. La JOC va ser escola de futurs dirigents del moviment obrer i polític.

Les parròquies de L'Hospitalet i el clergat de base van incidir en el desenvolupament del moviment obrer i popular. Aquest va ser un posicionament clarament enfrontat al règim i als estaments de l'església.

En el si de l'Església es va obrir un debat (**Concili Vaticà II 1959-1965**) entorn l'administració dels sagraments i el compromís amb el moviment obrer. Part de l'església catalana, petita però, transità cap a un pensament catòlic de caràcter progressista i en moltes parròquies s'assistiren a reformes de la litúrgia, de la vida parroquial i de la imatge pública dels capellans. Les cases parroquials esdevingueren centres de dinamització popular dirigits pels anomenats "capellans obrers". Realitzen també diverses activitats associatives, els més coneguts són els cursos de lectura i de català per a adults que ja funcionaven als mateixos anys 60.

Parròquies de L'Hospitalet i clergat responsables dels centres parroquials:

1. Sant Ramon Nonat: Josep Breu
2. Sta. Eulàlia: Jaume Madina
3. Sant Isidre: Joan Carrera
4. Sant Josep: Leandre Gassó
5. Bellvitge: Pepe Ituarte
6. Can Serra: Jaume Botey, Josep Fabró
7. Almeda (Cornellà) Oleguer Bellavista

A partir dels anys 60 es va assistir a un doble fenomen d'oposició al règim, el del moviment obrer que s'inclou dins d'un altre: el trencament de la pràctica pastoral imposada pel nacionalcatolicisme. Els capellans cedien els temples i edificis parroquials per a la celebració de reunions aleshores clandestines. L'espai parroquial presentava certes garanties de seguretat al ser avalat per l'església, puntal estructural del règim franquista.

Aquesta acció parroquial hospitalenca no va ser aïllada, també es va donar a Sta. Coloma de Gramenet i a les Arenes de Terrassa. El moviment del clergat de base estava organitzat i coordinat pel vicari episcopal Joan Batlles.

Entorn de la parròquia de St. Ramon Nonat es crea un grup de feligresos i persones lligades al PSUC, liderades per Felip Gómez i Mercè Olivares, que acabarà configurant l'Associació de Veïns de Collblanc - La Torrassa.

El 1978 se celebrà el Congrés de la Federació Catalana del PSOE a la parròquia de Sant Ramon Nonat on sortí una nova executiva on hi eren G. Aguado i com a secretari Josep Ma. Triginer qui jugà un paper clau en el procés i el congrés d'unificació socialista que constituí el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), en el que serà membre de la direcció.

4. La SAMPER S.A. i Frasquerías Pedret. Passatge Amat, s/n.

En aquesta àrea de Collblanc (passatge Amat) hi havia una concentració industrial relativament important. Destaca l'empresa **Frasquerías Pedret**, produïa envasos de vidre, amb 260 treballadors en plantilla els anys 80 i Myrurgia amb 260 treballadors.

La crisi econòmica dels anys 70 obligà a l'empresa *Frasquerías Pedret* a plantejar-se el seu trasllat davant l'oposició dels treballadors que es van tancar a l'interior en senyal de protesta. Els treballadors de SAMPER es van solidaritzar i els hi van assistir amb l'aportació de menjar durant la tancada.

L'empresa **SAMPER** era una foneria, sector metal·lúrgic (aprox. 200 treballadors en plantilla), on un petit nucli de militants del PSUC (José Carrasco i Jaume Valls) constituí 1966 la 1a Comissió Obrera organitzada a L'Hospitalet.

Recordem la constitució de CCOO a la parròquia de Sant Medir (BCN) l'any 1964. En aquella reunió constituent hi havia una notable representació de l'Hospitalet.

Les Comissions Obreres es presentaven com una organització sindical alternativa a l'organització sindical del règim representada pel Sindicat Vertical. El Sindicat Vertical o l'OSE (Organización Sindical Española) integrava en una única estructura vertical de relacions laborals als treballadors (anomenats productors) i empresaris en una presumpta igualtat de condicions.

Les CCOO van fer servir l'estratègia d'infiltració a les eleccions sindicals de 1963, per tal d'aprofitar l'estructura del Sindicat Vertical i així poder ampliar la seva capacitat d'actuació contra el règim. Un nombre important de treballadors de l'Hospitalet van formar part dels jurats d'empresa, com a enllaç sindical.

A SAMPER es reclamaven drets bàsics recollits als reglaments de l'època i que s'incomplien sistemàticament: vacances, condicions de treball, mesures d'higiene, menjador, etc. Les reivindicacions relatives a la igualtat salarial van ser el focus principal del conflicte. Després d'un temps de lluita, amb amenaces i acomiadaments inclosos, van aconseguir readmissions i la igualtat de salaris.

L'enllaç sindical era **José Carrasco** i l'altre protagonista va ser en **Jaume Valls**.

L'any 1967 es va fer una detenció de 40 opositors al règim a la Parròquia de l'Almeda (Cornellà), quatre eren de l'Hospitalet, en Jaume Valls entre ells.

Imatges i documents

Núm 5.

Cartell CCOO a l'Hospitalet. Fons R. Luque. AMLH R. 8726

PUBILLA CASAS

5. Hospital General de l'Hospitalet, antic Hospital de la Creu Roja.

Pl. Mare de Déu del Pilar; Av. Josep Molins/Av. Isabel la Catòlica/Av. Miraflores.

En aquest barri es va viure un fenomen social de caràcter cultural, simultani al procés polític de la transició democràtica que es vivia a tota la ciutat. Parlem de les processons religioses organitzades per la societat civil sense la benedicció de l'església.

L'any 1977, en un bar del barri, 15 homes d'origen andalús contemplaven la retransmissió d'una processó de Sevilla. Espontàniament van improvisar, amb una taula del bar, un llençol i unes ampolles de cervesa, un pas de Setmana Santa. Al carrer es van afegir alguns veïns que cantaven *saetas*. *"No era ni una caricatura ni una burla, ni folklore, ni superstició. Era la manifestació d'un sentiment religiós no satisfet"* (Botey, 2009) Així va néixer la *Cofradía 15+1* que, amb els anys, ha esdevingut una de les manifestacions més multitudinàries de l'Hospitalet.

Aquesta cruïlla, davant l'hospital -inaugurat l'any 1971- és un lloc carregat de simbolisme en el recorregut de la processó. És un punt d'aturada obligatòria. La *Cofradía 15+1* va dissenyar un mecanisme col·locat a l'interior del Crist portant de la creu. Davant l'hospital, la figura del Crist fa el senyal de la creu a mena de benedicció adreçada als malalts i malaltes. Es tracta d'un moment esperat per la concurrència i viscut amb intensa emoció. Aquest indret és al bell mig dels barris Pubilla Cases i La Florida, amb la "representació" del Crist portant de la creu, es condensaven vivències i emocions, individuals i col·lectives (familiars, de paisanatge i de veïnatge).

Aquests barris (La Florida i Pubilla Casas), amb forta concentració d'emigració d'origen andalús, posen de manifest aquest fenomen cultural com una continuïtat i evolució natural dels vincles de solidaritat establerts. *"Les processons de Setmana Santa eren una mostra d'autoconstrucció de símbols en l'accepció més material o física del terme inclosa. (...). L'experiència migratòria havia estat l'eix vertebrador d'etnicitat andalusa (...) les processons recollien elements rituals de diferents llocs (...) eren processons andaluses. I l'anar-se sentint formar part de la societat d'adopció, el lluitar fins i tot col·lectivament per millorar-la, el poder-s'hi expressar lliurement també en el terreny cultural, eren tot d'elements que generaven sentiments de catalanitat"* (C. Parramon, 1999).

L'oposició ciutadana també s'expressava a través d'associacions culturals de caràcter més lúdic, penyes esportives, flamenques, colomòfiles ... Destaquem les següents:

- *Peña Taurina los de Ayer y los de Hoy*
- *Peña Flamenca Antonio Mairena*
- *Peña Taurina José Vera*
- *Sociedad colombicultura de Can Vidalet*

Entre els activistes antifrancistes del barri recordem a la Carmen Díaz (Cartagena 1916-L'Hospitalet 2003). Es va instal·lar a l'Hospitalet l'any 1951, primer a Collblanc i seguidament a Pubilla Casas. La Carmen duia el

testimoni dels republicans vençuts a la Guerra Civil. Fugia de la repressió de la postguerra i no abandonà la seva militància comunista. A l'Hospitalet compaginava la seva militància política en el PSUC amb la col·laboració amb el moviment veïnal a l'AV de Pubilla Casas, a l'Associació Cultural i Recreativa Rumbo i el Casal de Dones de la Florida.

Imatges i documents

6. Plaça de braus portàtil per les festes del barri.
Recull d'imatges Revista El Tot L'H

Núm. 6.

Plaça de braus portàtil per les festes del barri (Av. Primavera)

7..

Núm. 7

Semana Santa en la ciudad. La Cofradía 15+1 organiza cinco procesiones .. (Hemeroteca. Diari L'Hospitalet, 10/04/1995)

LA FLORIDA I LES PLANES

6. Torres elèctriques. Av. Primavera i Av. Catalunya.

Els barris de Pubilla Casas i La Florida es van caracteritzar als anys 60 per l'autoconstrucció, l'especulació i l'edificació vertical: alta densitat població, precàries condicions urbanístiques i manca de serveis i espais verds. El Metro no va arribar fins l'any 1973.

Les torres elèctriques sostenien les línies d'alta tensió que venien del terme municipal d'Esplugues i transportaven l'energia a les zones industrials i urbanes de la marina. Els barris van créixer ràpidament i envoltaren les torres elèctriques en el seu recorregut. Es van produir accidents, alguns mortals. No van ser soterrades definitivament fins l'any 1993 després de moltes reivindicacions veïnals.

Imatges i documents

Núm. 8.
Torres elèctriques a l'Av. Primavera)

Núm. 9
Idem

7. Centre Social de La Florida. Carrer de l'Enginyer Moncunill, 62.

Els 11 blocs (104 habitatges) van ser construïts a mitjans dels anys 50 per l'empresa de serveis elèctrics FECSA destinats als seus treballadors. FECSA va cedir els locals a la parròquia Ntra. Sra. De la Llum.

Durant la transició democràtica, el Centre Social de La Florida **va ser una de les baules més sòlides de la cadena d'oposició al franquisme així com també l'espai de formació de futurs dirigents polítics**, alguns dels quals van anar més enllà de l'àmbit local.

Aquest espai –Centre Social La Florida– era l'exponent més significatiu de l'Hospitalet on es concentraven i es manifestaven tots els agents socials de canvi. La trajectòria del Centre Social La Florida pot fer pensar que la parròquia formava part destacada dels sectors antifranquistes de l'església catòlica. La parròquia no fou pionera en aquest sector, però a mida que passaven els anys el Centre rebia el suport de la parròquia (C. Parramon, 2008).

El **Centre Social La Florida va ser fundat el 1961 per Caritas**, seguint el model d'altres centres de Barcelona. Aquests centres suplien les carències de l'Estat en matèria de serveis sanitaris, escolarització i d'assistència social (la Paquita Fontboté –assistent social vinculada a Caritas Diocesana– assessorava sobre temes relacionats amb la jubilació, subsidis, donacions, etc.).

El 1965 es van inaugurar les noves instal·lacions amb la creació de serveis a la comunitat com ara un consultori mèdic i un dispensari. També s'instal·là un despatx jurídic on es feien assessoraments en temes d'habitatge i laborals.

En els seus inicis es van viure tensions entre els responsables del Centre i un grup de joves de la Joventut Obrera Cristiana (JOC). Finalment, els de la JOC van agafar les regnes de l'entitat.

En el Centre Social la Florida es feien, malgrat la censura, cinefòrums, xerrades i representacions teatrals –pel Grup Apha 63 de l'Hospitalet– de contingut compromès. L'Entitat Omnium Cultural va començar a impartir classes de català a partir de 1970. Hom ha dit *“és evident que el Centre era ja una illa de llibertat i una escola de ciutadans actius”* (C. Parramon, 2008).

Al voltant de l'any 1975, el PSUC tenia entre 30 i 80 militants a l'Hospitalet. La seva tasca era la d'organitzar nuclis de comissions obreres, proselitisme polític, difusió i propaganda (revistes Treball i Mundo Obrero). Aquests militants s'integraven en altres col·lectius de tarannà democràtic, no comunistes, sota el sostre del Centre Social La Florida. Alguns militants van destacar, anys més tard, per la seva trajectòria política: Santiago Díaz, Salvador Pastor, Clara Parramon, Joan Saura i Dolors Calvet.

La primera gran demanda fou la reivindicació de places escolars amb una gran campanya el 1972. Finalment s'aconseguien dues escoles públiques al barri: l'Eduard Fontseré i el Joaquim Ruyra.

Des de el Centre Social La Florida es coordinaren també les reivindicacions pel soterrament de les línies d'alta tensió i per l'arranjament dels blocs “Onésimo Redondo”, actualment Blocs Florida.

Cal destacar les revindicacions del solar conegut com “El SEPU” per a zona verda i d'esbarjo (espai de celebració de festes populars, curses de braus, manifestacions, etc.); el soterrament de les línies d'alta tensió que creuaven el barri de nord a sud, des de Pubilla Cases (N-II) fins la línia de fèrria del tren (carrer Primavera i Av. Catalunya) així com la urbanització corresponent i l'arranjament dels habitatges dels Blocs Florida.

Imatges i documents

Núm 10.

Temple parroquial Ntra. Sra. De la Llum, mitjans anys 50'

8. Parròquia Ntra. Sra. de la Llum. Carrer de l'Enginyer Moncunill, 62.

El pare Murillo, capellà compromès amb la classe obrera, facilità els locals parroquials per a les reunions clandestines de treballadors de CCOO i militants del PSUC arribant a ser lloc d'origen de l'AAVV La Florida i bressol d'entitats i d'activisme cultural alternatiu a la cultura oficial. En resum, es pot dir que era un centre d'agitació antifranquista.

L'any 1975-1976 encara estava en construcció l'edifici comercial de la cadena SEPU (Sociedad Española de Precios Únicos). La constructora, que venia de fer l'Hotel Princesa Sofía (Barcelona), traslladà el seu personal a aquest nou projecte, uns 150-200 treballadors. El febrer de 1976 es va convocar una vaga general al sector de la construcció. Les reunions dels treballadors es feien a la Parròquia de Ntra. Sra. De la Llum. Durant tres setmanes, els treballadors sortien en manifestació en direcció a la Via Laietana de Barcelona, vigilats per la policia. L'empresa va fer acomiadaments i Jaume Valls va ser detingut durant tres setmanes per convocar la manifestació. A la negociació col·lectiva es demanaven vacances pagades, 40 % d'augment lineal i indemnitzacions per accidents laborals.

Imatges i documents

Núm. 11

Temple parroquial Ntra. Sra. De la Llum, mitjans anys 70'

9. Blocs Florida. Plaça dels Blocs Florida.

L'altre grup d'habitatges, al final de l'avinguda Primavera, els "Bloques Onésimo Redondo" (816 vivendes, inaugurats el 1958) promoguts per l'Obra Sindical del Hogar (OHS) avui anomenats Blocs Florida, van conformar els primers nuclis del barri, lluny de la xarxa de transport públic. L'entorn urbà ha canviat molt d'aleshores ençà. Els 20 blocs d'habitatges presentaven problemes estructurals que s'agreujaren amb el pas del temps. La concessió presentava ambigüitats jurídiques i llacunes entorn la propietat. Als anys 70' esclataren les queixes i l'alcalde Capdevila va proposar el seu enderroc. Es van realitzar múltiples reunions amb les administracions implicades. Els veïns van editar un butlletí "Nuestros bloques".

La demanda de rehabilitació dels Blocs Florida es va perllongar durant molt de temps. Les obres de reparació, adjudicades l'any 1976, van ser denunciades per l'AAVV davant el Ministerio de Obras Públicas (MOPU). L'any 1982 el president de la Generalitat, Jordi Pujol, visità les obres i comprovà l'estat dels habitatges. Anys més tard, s'acabarà d'arranjar, amb diferents modificacions, l'entorn urbanístic.

"La Florida: historia contada por su gente" <http://ow.ly/LHu8T>

Imatges i documents

Núm. 12

Blocs Florida (Av. Primavera, carrer Pins). Foto J. Ciuret – AMLH

Núm. 13

Inauguració Blocs Onésimo Redondo any 1958

10. Parc de Les Planes / La Cardoner. Carrer de Sant Rafael / Av. Isabel la Catòlica.

En aquest sector hi havia tres empreses, dues de ceràmiques i una química. Les xemeneies, catalogades al PEPPA són de les bòbiles Goyta y Oliveros. La Cardoner, empresa del sector químic provocava moltes molèsties al veïnatge.

L'AAVV de Can Serra va demanar el tancament de La Cardoner, amb el lema “*Cardoner, no te queremos oler*” i el seu trasllat fora de la ciutat. També va fer el seguiment del projecte del metro, principal infraestructura de transport del barri.

Imatges i documents

14. Proteste de los vecinos por la fábrica Cardoner. AMLH. Arch. fotográfico. Caja 23, negativo 34

Núm. 14

Manifestació contra la Cardoner. AMLH

CAN SERRA

11. IES Torras i Bages. Avinguda de Can Serra, 101.

Sense edifici parroquial els serveis religiosos es prestaven a les dependències de l'Institut Torras i Bages i uns baixos llogats, sota la responsabilitat del rector Jaume Botey i Vallés enviat el 1969 pel Bisbat de Barcelona amb l'objectiu de formar una comunitat cristiana.

En Jaume Botey formava part de l'església catalana que es va posicionar contra la única funció de l'administració dels sagraments i estava compromès amb el moviment obrer i les demandes socials plantejades al barri.

12. Plaça de la Carpa.

Can Serra ha estat un barri creat pràcticament del no res (1966), amb la urbanització d'una zona agrícola, de vinyes concretament. Davant la pressió demogràfica i les necessitats d'habitatge, els interessos polítics en convivència amb els econòmics de les empreses constructores van fer realitat un barri de bell nou.

Els nous edificis no eren de la qualitat constructiva que anunciaven les immobiliàries a la publicitat de l'època i aviat es manifestaren els primers problemes, les primeres esquerdes. Tanmateix la vertiginosa construcció d'habitatges no anava acompanyada dels mínims equipaments de serveis i zones verdes.

El 1969 al barri hi vivien uns 3000 veïns i els plans urbanístics projectaven un increment de població fins els 27000. L'any 1978 Can Serra tenia prop de 17000 habitants. La població que s'instal·la era procedent d'altres barris perifèrics de Barcelona, com ara Can Tunis, La Bomba, Can Pi, Francisco Alegre, ...

La plaça de la Carpa va ser un espai aconseguit gràcies a la lluita veïnal. En aquest terreny hi estava prevista la construcció de 13 blocs de 14 plantes distribuïts com un tauler d'escacs, segons el pla urbanístic aprovat. Aquesta va ser la principal reivindicació que va donar llum al naixement de l'AAVV de Can Serra (la 2a de L'Hospitalet després de la de Collblanc).

El nom de la Carpa prové del teatre portàtil instal·lat pel *Ministerio de Información y Turismo* amb l'objectiu de fer arribar les arts escèniques al poble. Companyies de teatre nacional hi van fer algunes representacions. El ministre Fraga va venir de visita oficial a la instal·lació. Acabada la campanya del Ministeri (desembre 1971) es va retirar el teatre portàtil però l'estructura metàl·lica va romandre durant molt de temps.

A la plaça de la Carpa una ceràmica recorda "el timbaler de la Carpa". Els veïns i veïnes van comprar un tambor gegantí que el feien sonar a totes les manifestacions. Estava tan incorporat el reclam que quan sonava tothom sabia que alguna cosa passava, sigui una concentració, una manifestació o una festa. El tambor encapçalava les manifestacions que sorgien de Can Serra i baixaven la Rbla. Just Oliveras fins arribar a l'ajuntament.

Imatges i documents

Núm. 15

Carrers sense asfaltar a Can Serra

Núm. 16

Teatro Portàtil Ministerio Información y Turismo

Núm. 17

Estructura de "La Carpa" 1972-73

13. *Casa de la Reconciliación* (1974). Avinguda de Can Serra, 80-82.

El pla urbanístic de Can Serra preveia la construcció de l'edifici parroquial al solar de la Carpa, lloc reivindicat pels veïns com a zona verda o d'equipaments, raó per la qual el responsable de la parròquia també s'hi va negar. Com alternativa s'oferí un solar emplaçat en un barranc, un abocador on es llençaven les runes. El projecte constructiu va tenir molts entrebancs, va ser rebutjat, entre d'altres, perquè no tenia campanar.

La construcció dels equipaments parroquials va ser fruit de la col·laboració voluntària i desinteressada de molta gent, principalment veïns i veïnes del barri, però també de la resta de la ciutat. Van participar cristians i agnòstics, sindicalistes i militants de partits polítics clandestins, immigrants i autòctons. Els caps de setmana una seixantena de paletes i peons treballaven en aquest projecte. L'edifici parroquial, simbòlicament pertanyia als treballadors i als veïns. És a dir, va ser un cas paradigmàtic de participació col·lectiva, també en la redacció d'un Manifest de la Casa de la Reconciliació llegit el dia de la inauguració. Aquest va ser l'origen de la Casa de la Reconciliació.

El nom "*Casa de la Reconciliación*" va ser molt meditat i hom pot atribuir-ho a diverses explicacions. Reconciliació de partits polítics? reconciliació per la transició política al final de la dictadura?, reconciliació de l'església, després del Concili Vaticà II i el Papa Joan XXIII amb els feligresos de la classe obrera?, reconciliació entre els veïns del barri, creients o no?. Sembla que tothom estava d'acord amb aquest nom.

Nogensmenys el **Partido Comunista de España** a través del Comitè Central havia aprovat anys enrere la **declaració "Por la reconciliación nacional, por una solución democrática y pacífica del problema español" el 1956**. Declarava solemnement estar disposat a contribuir sense reserves a al reconciliació nacional dels espanyols, a tancar la divisió oberta per la guerra civil i mantinguda pel general Franco.

No sorprenen que els militants comunistes de l'Hospitalet proposin aquest nom i sigui acceptat per la majoria.

La Casa de la Reconciliació prestava serveis de guarderia, esplai, casal d'avis, assessoria jurídica, així com també hostatjava tota mena d'actes, assemblees i reunions de veïns, partits polítics i sindicats. Es tractava d'un espai de diversitat i tolerància. Va ser inaugurat el juliol de 1974. Es van viure també moments de molta tensió, especialment el setembre de 1975, quan es van complir les condemnes de mort i els darrers afusellaments del franquisme i amb el dictador moribund. La gent s'atansava a la Casa de la Reconciliació per parlar de la situació, saber les darreres novetats, compartir les inquietuds. La policia acabava envoltant l'edifici, com era habitual, sense arribar a entrar.

Imatges i documents

Núm. 18

Construcció de la Casa de la Reconciliació (1974). Foto: Trilla. AMLH

Núm. 19

Homenatge a la gent gran durant la construcció de la Casa de Reconciliació (1974)

Núm. 20

Assemblea de veïnes i veïns a la Carpa

14. L'Escola d'Adults de Can Serra.

Es va crear l'Escola d'Adults per pal·liar l'elevat índex d'analfabetisme. La Mercè Romans va estar una de les responsables docents. Van editar materials didàctics que explicaven l'experiència i metodologia de l'escola, amb el títol *"Así aprendemos los adultos en L'Hospitalet"* (1977) a partir de 15 paraules significatives i generadores esdevenia un manual d'alfabetització d'adults. Aquest model va ser publicat el 1980 per altres escoles d'alfabetització d'arreu de l'Estat.

També però es feien altres tipus de classes i xerrades. Per les seves aules van passar com a professors voluntaris destacats intel·lectuals compromesos amb la classe obrera com **Manuel Sacristán Luzón** (Madrid, 1925 – Barcelona, 1985), un dels filòsofs espanyols més importants del segle XX i una figura fonamental de la història política recent del nostre país. També **Francisco Fernández Buey** (1943 - 2012) que va ser un filòsof comunista i assagista, i **José María Valverde Pacheco** (1926 - 1996) que fou un poeta, assagista, crític literari i historiador de les idees.

Un parell d'anècdotes explicades per Jaume Botey. La primera: Manuel Sacristán es va oferir com a voluntari per l'escola d'adults, amb la condició que no digués als assistents qui era. Sacristán entenia que el seu reconeixement dintre de la comunitat acadèmica i dels opositors al règim podia ser un handicap. Mostrant així la seva humilitat i modèstia. Jaume Botey li contestà que no es preocupés gens ni mica, doncs els seus alumnes eren completament analfabets. La segona parla de la intervenció de Raimundo, que en una reunió, sobre la seva vivència al barri va dir: *"Para mi, vivir en Can Serra ha sido más que para otro ir a la universidad, porque antes era cobarde y ahora no lo soy, antes tenía miedo a la policía y ahora le planto cara, antes no sabía discutir al alcalde y ahora leo los mapas y le discuto ... y para mi esto ha sido como ir a la universidad"* (testimoni de J. Botey).

Imatges i documents

Núm. 21
Escola d'adults de Can Serra

Núm. 22
Acte informatiu CCOO, Casa Reconciliación (1975)

15. Grup d'Objectors de Can Serra.

Una altra història molt rellevant amb transcendència a nivell estatal va ser la protagonitzada pel **Grup d'Objectors de Can Serra** que l'any 1975 va demanar, al rector de la *Casa de la Reconciliación*, la possibilitat de fer una prestació social substitutòria autogestionada del servei militar.

El servei militar aleshores era obligatori per a tots els homes. Els objectors de consciència plantejaven uns arguments que xocaven frontalment amb els valors militaristes socialment acceptats, valors guarnits ideològicament amb sentiments patriòtics i d'integritat nacional catòlic, etc. Els postulats antimilitaristes es fonamentaven en valors de la pau, la justícia i la no violència, front el militarisme, la injustícia social i l'obediència cega. No feien servir arguments d'arrel religiosa, com els Testimonis de Jehovà.

Els objectors van trobar una oposició frontal entre els veïns de Can Serra, àdhuc entre els militants d'esquerres i comunistes, els quals veïen la lluita armada com un mitjà per l'alliberament i emancipació de la classe obrera, inspirats en icones com el Che Guevara.

Els objectors de Can Serra es van comprometre a fer serveis socials (esplai, casal d'avis i escola bressol) com alternativa al servei militar. Aquesta opció no estava reglada i per tant davant l'estament militar eren declarats pròfugs.

Martin Villa, aleshores governador civil de Barcelona, va desentendre's i va inhibir-se d'actuar contra els objectors tot i els advertiments d'en Jaume Botey en persona. L'estratègia consistia en forçar el compliment de la llei, és a dir, empresonar-los. Amb la detenció i empresonament dels objectors es pretenia fer un gran escàndol i convertir l'objecció de consciència en un fet polític.

El 24 de desembre de 1975 els 5 objectors de Can Serra van fer públic el manifest "Un camí per a la pau: manifest dels objectors de consciència" on es comprometien a treballar durant dos anys al barri i exposaven els motius per no incorporar-se a files. Aquesta declaració va ser important en tant que plantejava per primer cop una reivindicació conjunta, d'un col·lectiu que qüestionava el servei militar obligatori, en lloc d'un cas individual. Finalment van ser detinguts i empresonats en el Castell de Figueres.

Els 5 objectors de Can Serra van ser:

1. Ovidio Bustillo, ex-seminarista de Palència
2. Vicente Amurgos, ex-seminarista andalús
3. Jesús Viñas, mestre català
4. Guillermo Luis Cereceda, estudiant madrileny
5. José Díez Faixat, asturià

Als quals s'afegiran:

- Esteban Zabaleta, ex-sacerdot basc
- José Antonio Monteserín, lleonès llicenciat en Filosofia i Lletres

La detenció dels objectors desencadenà una campanya de recolzament arreu de l'Estat i es formaren grups a imatge i semblança de Can Serra a Bilbao, Madrid, Tarragona, Vic, Màlaga.

Es considera a Pepe Beúnza el "primer objector de consciència d'Espanya" el 1971, a qui li van fer un Consell de Guerra. Aviat va tenir un grup de seguidors, entre els quals estava Jordi Agulló, natural d'Alcoi,

considerat el “segon”. El Jordi Agulló va estar dos anys llargs a la presó i es va acabar instal·lant a Can Serra.
<http://ow.ly/Kcc8q>

Experiències de **vídeo a Can Serra del grup Video-Nou** va ser el primer intent d'utilitzar el vídeo com a instrument dinamitzador de la vida social i comunitària a Espanya. El 1978 van enregistrar quatre documentals representatius de les inquietuds i de la realitat social del barri, amb títols prou eloqüents : *!Qué viene el metro!, Història Urbanística, Escuela de adultos i El barrio de las fiestas.*

Els 5 objectors de Can Serra també van fer un document, més aviat un manifest, sobre el seu posicionament antimilitarista i el seu compromís de construir una societat basada en la cultura de la pau. Video dels objectors realitzat per Josep Miquel Martí Rom amb la intervenció de Ovidio Bustillo, Guillermo Louis, José Díez, Jesús Viñas i Vicente Amurgos. [Cooperativa de Cinema Alternatiu : Can Serra: la Objeción de Conciencia en España (1976)].

<<https://archive.org/details/objetoescanserra>>

CENTRE I SANT JOSEP

16. La Farga - Altos Hornos de Cataluña S.A. Carrer de Barcelona, 2.

La Farga és el nom popular de l'empresa Altos Hornos de Catalunya SA. Es tractava de la principal empresa metal·lúrgica radicada a l'Hospitalet, fundada com una foneria el 1900, aleshores en un lloc allunyat, el raval industrial del centre de la vila. Va viure una primera etapa emergent durant la 1a guerra mundial.

Durant la 2a República va viure conflictes laborals, llavors els sindicats majoritaris eren la CNT i la UGT. En esclatar la guerra civil, les autoritats van reconvertir-la en indústria de guerra.

En els anys 60 va augmentar la seva capacitat de producció d'acers especials de les 4000 a les 150.000 tones.

La crisi econòmica de 1973 afectà també a La Farga. La gran instal·lació industrial havia quedat incardinada en el nucli urbà degut a la pressió demogràfica i el creixement urbanístic. El tipus d'activitat generava gran quantitat de fums i trànsit de vehicles de transport pesat. Els nivells de contaminació eren del tot intolerables i afectaven a la salut i el descans. El conflicte amb els veïns estava servit.

L'any 1975 l'Ajuntament, davant la pressió veïnal, va intentar tímidament el canvi de qualificació de sol industrial per urbà. Els treballadors de La Farga veïen amenaçats els llocs de feina pels seus propis veïns. Els veïns proposaven el canvi d'activitat a un altre emplaçament. Els anys passaven i la situació no millorava.

L'Associació de Veïns de Sant Josep va demanar el compliment estricte de les normatives vigents per aquest tipus d'activitat industrial, la qual cosa obligava a l'empresa a fer unes inversions "inoportunes" per als seus balanços en un context de crisi econòmica.

Els treballadors de La Farga es trobaren immersos en un doble conflicte, el laboral i el social. Les assemblees eren molt vives.

Les lluites contra els fums de La Farga van ser liderades per l'AVV de Sant Josep (nascuda al redós de la Parròquia de Sant Josep, el rector de la qual era mossèn Leandre Gassó) i recolzada per totes les forces polítiques democràtiques i sindicals.

La fita més important del conflicte vindrà representada per la manifestació-concentració convocada per l'AAVV Sant Josep, contra la Farga el juliol de 1980. Acte no autoritzat pel Govern Civil. El govern municipal, l'alcalde en funcions i alguns regidors, van donar suport amb la seva assistència. La manifestació-concentració va ser violentament dissolta, amb ferits de diversa consideració, entre ells un regidor de l'Ajuntament. El Govern Civil declarà als mitjans de comunicació que les forces d'ordre havien estat apedregades.

Es donava la paradoxa que les forces de l'ordre públic agredien a les autoritats democràtiques.

Es convocà per l'endemà (11-7-1980) una concentració davant les portes de La Farga, on es tornava a reclamar el tancament d'aquesta instal·lació i es denuncià l'actuació de la policia del dia anterior, l'estratègia de l'empresa en enfrontar veïns i treballadors, així com també la inhibició de Vicenç Oller i Company, Conseller d'Indústria de la Generalitat en aquest conflicte.

L'activitat va cessar l'any 1982 i l'empresa es traslladà a Castellbisbal (Baix Llobregat). Anys més tard l'Ajuntament va comprar els terrenys. **Aquesta lluita veïnal es pot considerar la primera de caràcter ecològic.**

<http://ow.ly/KQ2MW>

Imatges i documents

23. Fums de la Farga

Núm. 23

Fums de la Farga 1980

24. Manifestació contra la contaminació de La Farga (juliol 1980)

Núm. 24

Manifestació contra la contaminació de la Farga (juliol 1980)

17. Centre Catòlic. Rambla de Just Oliveras, 34.

La població de l'Hospitalet va créixer el 230% entre els anys 60 i 70 (va passar del 122.000 als 282.000 hab.). La foto de la ciutat mostrava uns nuclis de població pràcticament inconnexos, un territori desconnectat. Aquest augment no va ser homogeni a tots els barris. El centre històric i el barri veí de Sant Josep també va rebre l'onada de població en inferior mida que d'altres i amb la diferència que hi havia un teixit social preexistent mínimament estructurat.

L'Ajuntament estava controlat per una barreja de sectors catòlics-conservadors, propietaris agrícoles de la marina i famílies vinculades a les institucions culturals del Centre com el Centre Catòlic i el Casino Nacional – actualment Casino del Centre-. Amb la construcció de Bellvitge i Can Serra, l'Hospitalet es suburbialitza i esdevé “ciutat dormitori” sense entitats socials i culturals que la cohesionin. (Alpha 63. Fets i llegats /Botey 2010 p. 13)

Hem vist que als “barris nous” es formaren relacions socials de nou veïnatge que recreaven elements culturals del lloc d'origen. **Al Centre i Sant Josep sorgiren entitats que tendien a exterioritzar expressions relacionades amb la cultura catalana (Alpha 63, UEC i les seves agrupacions com l'Agrupament Escolta Guifré el Pilós), també al barri de Santa Eulàlia amb el famós Esbart Sant Isidre.**

Pel que fa l'activitat cultural al barri del Centre i Sant Josep podem reconstruir el fil conductor de les entitats que van néixer i desenvolupar durant la transició democràtica.

Durant la dictadura, en el si del Centre Catòlic es realitzaren iniciatives culturals, moltes impulsades per l'Andreu Trias, lligades al catalanisme popular (Pastorets, sardanes, coordinadora sardanista, etc.).

Els **Amics de la Música** (1947-principis 70'), va ser la primera entitat cultural no relacionada amb l'església ni els estaments oficials. A la seva dilatada trajectòria va treballar i impulsar diverses manifestacions de la cultura, especialment les musicals als seus inicis (jazz, òpera, folk, es recorda especialment el recital de Joan Manuel Serrat el 1967); més endavant, amb el **Jaume Reventós** al capdavant, s'especialitzà en les arts plàstiques i el cinema mitjançant la celebració de certàmens i cinefòrums. “Sense els Amics de la Música a l'Hospitalet no hi hauria hagut pràcticament activitat artística, com ho demostra el fet de la seva quasi inexistència a la resta de la ciutat, ja que els Amics de la Música no es van moure de l'Hospitalet Centre” (Botey, 2010 p. 20).

L'any 1963 un grup de joves van crear l'entitat Alpha 63. Eren molt creatius i distanciat de les entitats que aglutinaven la vida cultural a l'Hospitalet centre: parròquia, Centre Catòlic, Casino i UEC.

“Procedien de les famílies pageses de la Marina o de classe treballadora del Centre, del petit comerciant, del taller, de la teixidora, el noi de la barberia, menestrals d'aquell Hospitalet en trànsit de ciutat agrícola a industrial i de serveis, que van passar de malviure d'un petit tros de terra o d'una granja venen ous o gallines a malviure com a obrers de la Farga, de can Vilumara, de la Tecla ...junt amb els immigrants que van venir a viure a l'Hospitalet o Baix Llobregat. (...) Els de l'Alpha eren els fills dels perdedors i represaliats, continuadors d'aquell Hospitalet republicà i catalanista, d'una catalanitat inqüestionable, que venia de lluny, viscuda a casa, a l'escola, al carrer” (Botey, 2010)

Van tenir diverses seus i locals, “una vida itinerant”; entre els primers, la seu del Centre Catòlic, l'any 1963. Només s'hi van estar 6 mesos.

Entre les seves activitats destacà el cinema i el treball de les arts escèniques. Va crear diversos grups de teatre. *"El teatre que proposava no era innocu. Deixaven paleses les seves tendències i que havien escollit el teatre com el mitjà que els era més propi per expressar-les"* (Botey, 2010).

L'Alpha 63 va sintonitzà i contemporitzar amb el Centro Social La Florida.

Imatges i documents

25. Cartell del festival de "Cançó Catalana Moderna" al Cine Rambla, el dia 6 de desembre de 1964, amb una anotació a mà que fixa l'entrada gratuïta pels socis d'Alpha, si estan al corrent de pagament.

Núm. 25

Cartell festival "Cançó Catalana Moderna" 1964

26. Cartell de la sessió de cinefòrum "Cinematografia Catalana" a la sala d'actes del Col·legi Tecla Sala el dia 13 de març de 1965.

Núm. 26

Cartell cinefòrum "Cinematografia catalana" 1965

18. L'Ajuntament. Plaça de l'Ajuntament, 11.

L'Ajuntament és l'epicentre del poder local i, conseqüentment, el punt d'arribada de la majoria de les manifestacions i protestes de la ciutat. Les demandes que arriben a les seves portes es podrien dividir en dos grans grups, les que són competència de l'administració local i les que no. Entre les segones sovint es demana la interlocució, la intercessió o bé la mediació dels representants dels veïns i veïnes vers un altre interlocutor, ja sigui governamental o no, institucional o empresarial.

També pel seu simbolisme, és un lloc de commemoració i celebració de nombrosos actes lligats al calendari festiu.

L'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet (ADLH)

Durant la transició es van produir moltes concentracions davant les portes de l'Ajuntament, però en aquesta Ruta de la Transició de L'Hospitalet recordarem una gran mobilització de caràcter unitari convocada per l'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet.

El 10 de juliol de 1976 es va constituir l'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet com a ens local de l'Assemblea de Catalunya (1971). Aquest fet va ser la culminació d'un procés que es va gestant uns anys abans. A Bellvitge ja funcionava l'Assemblea Democràtica.

L'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet va editar un manifest constituent signat per 14 partits polítics i 22 associacions locals. Estava integrada per totes les forces democràtiques de la ciutat: associacions culturals, esportives, de veïns, feministes, sindicats, partits polítics, etc. Tenien una comissió gestora permanent amb representació dels següents partits polítics: PSUC, MCC, OCE-BR, PSAN, PTE, CDC, UDC i MSC, és a dir, un ventall polític que anava des de l'extrema esquerra al catalanisme conservador. El moviment obrer estava representat per CCOO.

L'Assemblea de Catalunya va promoure la **campanya "Per uns Ajuntaments Catalans i Democràtics"** i el 3 d'abril de 1976 l'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet, mesos abans de la seva constitució formal, va convocar una concentració en aquest punt, amb l'objectiu de lliurar un plec de signatures a l'alcalde Vicenç Capdevila. La concentració es convertí en manifestació que va ser dissolta violentament per la policia.

Aquell estiu de 1976 es va convocar la Marxa per la Llibertat. Es tractava d'una acció coordinada a tot Catalunya consistent en un conjunt de marxes (anomenades columnes) no-violentes que reclamaven l'amnistia, les llibertats bàsiques i la recuperació de l'Estatut d'Autonomia. El 2 d'agost va arribar a la plaça de l'Ajuntament de L'Hospitalet la columna Abat Escarré amb el suport de l'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet. Les forces de l'ordre van tornar a reprimir-la violentament i es realitzaren algunes detencions.

La tercera acció important de l'ADLH va estar la convocatòria i participació en la diada de l'11 de setembre de 1976 a Sant Boi de Llobregat, primera Diada tolerada pel ministeri de governació.

L'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet va esdevenir el centre de l'oposició política de L'Hospitalet fins a la convocatòria de les eleccions generals del 15 de juny de 1977. Es produí un debat intern entorn la ruptura política que conduí a la seva desaparició.

"A L'Hospitalet i altres poblacions (...) amb forts contingents d'immigració hauria estat molt fàcil crear una divisió entre immigrants i autòctons i, per contra, no s'ha donat el cas. I no s'ha donat el cas gràcies a l'esquerra en general i al PSUC en particular (...) com a força hegemònica" (Josep Ribas, 1998)

Sobre la transició i la lluita antifranquista: *“La meva tesi és que, sense la lluita antifranquista, sense la participació d’amplis sectors de la societat de l’Hospitalet amb vocació democràtica (..) de la classe treballadora, dels moviments veïnals de la ciutat, el model de democràcia hagués estat un altre, i això, que és extrapolable al conjunt de l’Estat, es veu molt clar a l’Hospitalet”* (Josep Ribas, 1998)

Hom recorda la massiva concentració en la presa de possessió dels càrrecs després de les primeres eleccions locals del 1979.

Resultats en regidors/es:

12	PSC-PSOE
11	PSUC
2	CiU
2	CC/UCD

Imatges i documents

Núm. 27

Manifestació per la manca d'escoles (anys 70')

Núm. 28

Adhesió a l'Estatut de Sau 1979. Foto J. Hernández

19. L'Illa del Sindicats. Rambla de Just Oliveras cantonada carrer d'Enric Prat de la Riba.

En aquest emplaçament, ara buit, s'alçava Ca l'Oliveras, una casa d'origen agrícola. Durant la guerra civil va servi de seu a l'Agrícola Col·lectiva, controlada per la CNT, fins el 1939.

Les autoritats franquistes van requisar aquest edifici, de la mateixa manera que van fer amb altres propietats d'entitats, sindicats i partits polítics, i instal·là les dependències de la Central Nacional Sindicalista de l'Hospitalet, conegut com sindicat vertical. Popularment es coneix aquesta zona com "L'Illa dels Sindicats".

Quan explicàvem el cas de l'empresa SAMPER a Collblanc i les primeres Comissions Obreres a l'Hospitalet dèiem que un important nombre de treballadors de l'Hospitalet van formar part dels jurats d'empresa, com a enllaç sindical i que les CCOO van fer servir l'estratègia d'infiltració a les eleccions sindicals de 1963, per tal d'aprofitar l'estructura del Sindicat Vertical i així poder ampliar la seva capacitat d'actuació contra el règim.

Entre els enllaços sindicals "infiltrats" destaquen **José Carrasco (eleccions de 1963)**, **Vicenç Ventura (químiques)**, **Antonio Ruiz (construcció)**, **Tomás Martínez (metall a les eleccions del 1975)**, qui amb la **Isabel Hernández** van lluitar per la igualtat salarial amb altres companys i companyes.

Durant la negociació del conveni del metall de l'Hospitalet, la Guàrdia Civil va detenir el Tomás Martínez i el va dur a les dependències del c. Roselles. Aquell mateix dia, es va convocar una manifestació d'urgència exigint el seu alliberament. L'alcalde en funcions, Joan Perelló (1977-1979) va intercedir i el van posar sota el jutge de guàrdia qui dictaminà l'alliberament a les poques hores.

Els plans urbanístics preveien la construcció de diversos blocs d'habitatges en aquesta parcel·la de terreny propietat del *Ministerio de Trabajo* . Quan es va derruir Ca l'Oliveras l'AAVV del Centre va lluitar contra l'especulació que va aconseguir que la Corporació Metropolitana de Barcelona obligués a l'Ajuntament la rectificació del projecte i la disminució del volum d'edificabilitat, així com corregir el dèficit de sol per a zones verdes.

Imatges i documents

Núm. 29

Ca l'Oliveras, seu del Sindicat Vertical

Núm. 30

Illa de Sindicats (1979)

20. Parròquia de Sant Josep. Carrer d'Enric Prat de la Riba, 145.

Quan parlaven de La Farga dèiem que el barri de Sant Josep era el raval industrial de la vila vella. Els assentaments industrials de ceràmica i tèxtil, representats per empreses com Batllori, Tecla Sala, Cosme Toda, Can Vilumara, etc, formaven un continu urbà enllaçant amb el barri de Santa Eulàlia. A partir dels anys 50 i especialment dels 60 la construcció de vivendes, Blocs Ciudad Condal, i d'altres sense cap mena de planificació urbana, van configurar definitivament el barri.

L'any 1961 s'inaugurà la Parròquia de Sant Josep provisionalment en un local del carrer Prat de la Riba sota la direcció del rector Leandre Gassó, l'únic rector durant quaranta anys.

La Parròquia de Sant Josep també fou lloc d'acollida, durant el franquisme, d'assemblees i reunions de veïns i treballadors, de partits polítics i sindicats. L'AAVV de Sant Josep va néixer sota l'aixopluc de la parròquia.

Als seus locals se celebrà l'assemblea constituent de la Confederació sindical de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC) el 14 de novembre de 1976. Font: <http://ow.ly/KewJv>

Recordem que el procés 1001/72 del Tribunal de Orden Público (Madrid) va tenir lloc l'any 1973 i es va condemnar amb penes de presó a tota la direcció del sindicat Comissions Obreres.

“La creació de la CONC (Comissió Obrera Nacional de Catalunya) el 1966, que tancava el procés organitzatiu, sorgia com a necessitat de coordinació de les diferents comissions comarcals i es convertia en el màxim organisme de direcció per a tot Catalunya”

Font CCOO <http://ow.ly/KewXY>

1964 - Creació CCOO a la parròquia de Sant Medir (Sants-Barcelona)

1966 - Creació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC)

1976 – 1a Assemblea constituent CONC a la parròquia de Sant Josep-LH

1977 – 28 d'abril. Legalització dels sindicats

21. El Pont de la Llibertat (octubre 2007).AVINGUDA DEL CARRILET I RAMBLA DE LA MARINA.

“El Pont” és, sense cap mena de dubte, el memorial més important que hi ha a l'espai públic de la ciutat. Es va realitzar a proposta de l'entitat “El Pont de la Llibertat-L'Hospitalet antifrancuista” que va endegar una campanya de captació popular i el recolzament de l'administració local.

El nom de l'escultura, de l'artista Arranz Bravo, s'identifica amb els lluitadors i lluitadores que van mirar de fer de pont entre dues generacions, la que havia conquerit la llibertat democràtica i la que l'ha recobrat. L'artista ha volgut recuperar aquesta al·legoria materialitzant el seu propi concepte de llibertat. Per això, com a base de les dues bandes del pont, ha inclòs dues formes orgàniques que són una manifestació.

La peça consta de dues escultures originals de bronze, que tenen unes dimensions de 4,5 metres d'alçada, 4 metres d'amplada i 4 metres de fondària i un pes de 3.500 quilos cadascuna, unides per un arc d'acer inoxidable de 20 metres de longitud.

Vídeo de la inauguració: < <https://www.youtube.com/watch?v=5upUXzvT8hE> >

SANTA EULÀLIA I GRANVIA SUD

22. Parròquia de Sant Isidre. Carrer de l'Aprestadora, 3.

El rector **Joan Carrera** també es va destacar pel seu compromís amb la classe obrera. En arribar a la parròquia, el 1976, ja tenia un currículum de compromís social i polític amb la JOC i l'ACO.

Durant els anys 60' sota el rectorat de **Mn. Joan Bonet** es van celebrar reunions clandestines de CCOO. L'any 1965 la Comissió de Solidaritat d'àmbit local amb els presos polítics s'encarregava d'aconseguir recursos per als presos que estaven a Ocaña, Carabanchel, Burgos. Aquestes reunions de caràcter local es celebraren a les parròquies de Sant Ramon de Collblanc, Santa Eulàlia i Sant Isidre.

La **Mercè Olivares**, destacada militant del PSUC i veïna de Collblanc, també formava part de la Comissió de Solidaritat amb els presos polítics. El 1961 va participar en un primera reunió política de dones a un pis de Granvia sud. Segons explica la Mercè les primeres reunions tractaven sobre temes de solidaritat amb els companys activistes empresonats per motius polítics. Les següents reunions ja tractaven de temes pròpiament de dones com els anticonceptius, l'avortament, l'alliberament de la dona, etc. El 1965, el procés donà lloc a la Organización de Mujeres Demócratas; l'assemblea constituent es va celebrar a la parròquia de Sant Isidre amb l'assistència de 150 dones de tot Barcelona. També va tenir un paper actiu a les Jornades Catalanes de la Dona celebrades al paranímf de la Universitat de Barcelona el maig de 1976.

La conflictivitat laboral en el barri va estar representada pels treballadors de Vanguard, Lamparas Z i la INDO.

Testimonis de Filo Cervantes i Ma. Àngels Franco, treballadores de la INDO expliquen la lluita per la igualtat salarial entre gèneres a "L'Hospitalet dels anys 70 (...)" / 2007 <http://ow.ly/KtMbj>

Imatges i documents

Núm. 31

Publicació AAVV Sta. Eulàlia 1976 "En Equipo"

Núm. 32

Vies del Carrilet en superfície

BELLVITGE I EL GORNAL

23. Blocs de Bellvitge i Associació de Veïns.

Un districte únic i dos barris, separats per les vies del tren, amb personalitat i història diferenciades.

L'any 1964 s'iniciaren les obres de construcció de Bellvitge, prèvies i successives modificacions de Pla Comarcal de 1953. La promoció d'habitatges posava l'accent en els beneficis que reportaria a les promotores immobiliàries, en detriment de la qualitat de vida a la que condemnaven als futurs habitants. Entre 1960 i 1970 es va passar de 1,5 a 175 pessetes el cost del pam de terra.

Hom es diu que "la història de Bellvitge, la de les seves associacions i entitats és en bona part una contínua lluita dels veïns contra aquests agents (generadors d'espais urbans), ja que els interessos dels dos grups eren clarament oposats" (M. Domínguez /1991)

En 1968 es van lliurar 700 vivendes a Bellvitge. Un dels blocs va ser destinat als veïns i veïnes del barri de la Bomba fruit de la lluita sostinguda per un habitatge digne. Els barris de la Bomba i Can Pi eren reduïdes del barraquisme de la perifèria barcelonina.

Entre els líders veïnals trobem figures tan rellevants com la parella formada per la Pura Fernández (1921-1997) i el Felipe Cruz (1921-1981), vinculats al PSUC, o el vell lluitador del POUM, en Ramón Fernández Jurado (1914-1984) que arribà al Parlament de Catalunya en les files del PSC.

Molts lluitadors antifranquistes es van formar a les assemblees de veïns i veïnes de Bellvitge. Un important nombre de treballadors de l'empresa SEAT, radicada a la Zona Franca, hi vivien al barri. Hi havia una corrent de transmissió entre les lluites obreres i les veïnals. La suma de les mobilitzacions erosionaven arreu i diàriament el règim franquista.

La lluita més "ferotge" es va realitzar contra la construcció de més blocs d'habitatges. Els veïns i veïnes boicotejaven permanentment les obres. A la campanya "*Ni un bloque más*" les entitats veïnals van aconseguir participar en l'elaboració del Pla Parcial fins que va ser aprovat per la Corporació Metropolitana de Barcelona el 1977 amb la supressió de 18 torres de 18 plantes i 11 blocs de 14 plantes.

Simultàniament es reclamaven els serveis bàsics, no hi havia res de res, els blocs edificats i només fang i clavegueram a cel obert, equipaments educatius i sanitaris, zones verdes ... Les mancances es veien agreujades amb les freqüents inundacions.

Una reivindicació veïnal que va reeixir va estar la demanda de semàfors entre la Travessia Industrial i l'avinguda Europa i transport públic, encapçalada majoritàriament per les dones del barri.

En l'àmbit educatiu i del lleure cal fer esment de l'experiència representada pel **Club Infantil i Juvenil de Bellvitge (CIJB)** format l'any 1969 sota la parròquia Ntra. Sra. de Bellvitge fins el 1974 que s'independitzà. "*El cas del CIJB serveix per il·lustrar l'arribada al barri d'altres grups amb interès "missional" sobre un barri que s'estava convertint en paradigma de suburbi obrer marginal*" (M. Domínguez / 1991)

<http://www.localmundial.blogspot.com.es/>

Imatges i documents

Núm. 33

Publicació AAVV Sta. Eulàlia 1976 "En Equipo"

24. L'Hospital de Bellvitge. Carrer de la Feixa Llarga s/n.

Una fita històrica del barri va ser la construcció de l'**Hospital de Bellvitge**, actualment anomenat Hospital Universitari Bellvitge, inaugurat el 1972.

Els treballadors organitzats en assemblees van realitzar uns dies de vaga i aconseguiren millores importants en les condicions laborals.

L'empresa **Dragados y Construcciones** encarregada de la construcció tenia uns terminis molt ajustats per lliurar l'obra finalitzada. Una plantilla de 500 obrers i 200 tècnics feien jornades de 10 hores amb unes condicions de treball que posaven en perill la integritat personal -es van produir accidents importants- **Els treballadors es van organitzar en assemblees a peu d'obra conduïdes per sindicalistes del ram de la construcció de CCOO, CNT i militants del PSUC (Jaume Valls, Avelino Agudo i Pantaleón Rubias, entre d'altres).** Les pressions de l'Administració a la constructora es traduïren en acomiadaments, presència policial i detencions dels líders obrers. (J. Casanovas / 1997)

El conflicte laboral acabà amb la millora salarial general, admissió de representació sindical, plus per treballar en alçada i la construcció de banys, dutxes i un menjador subvencionat pels treballadors. No s'aconseguí el dret de vacances ni el pagament dels dies de vaga.

Aquesta vaga va servir d'estímul i solidaritat en el sector de la construcció.

Imatges i documents

Núm. 34

Construcció hospital i inundacions 1971. Foto R. Zuriguel

25. El Polígon Gornal.

La construcció del **Polígon Gornal** iniciada el 1972 va seguir un procés diferent al de Bellvitge en tractar-se d'una promoció pública del Ministeri de l'Habitatge, fet que no l'allunyà de molts problemes des del minut zero. La seva planificació es remunta a l'any 1959.

Els terrenys destinats al Polígon Gornal ja estaven ocupats pels veïns del carrer Campoamor qui van oposar resistència en desacord absolut amb les condicions d'expropiació.

Es van arribar a construir 2252 habitatges, pràcticament la meitat dels previstos.

Tot i que el projecte és anterior, es va vincular a les inundacions de l'any 1962 i al "Plan de erradicación del Barraquismo y fincas ruinosas" per pal·liar les necessitats d'habitatge.

L'ocupació dels pisos estava reglada segons una sèrie de quotes de distribució establertes pel ministeri: expropiats, sindicat, policia armada, personal de l'Ajuntament, necessitats del Ministeri d'Habitatge, Govern Civil, Capitanía General, guàrdia civil, Direcció General de Policia, bisbat, Audiència, Ministeri d'Educació

Les condicions de pagament eren iguals per tothom i variaven en funció de la grandària de l'habitatge.

L'any 1977 encara hi havia 150 pisos buits i es van ocupar "il·legalment" una cinquantena per ciutadans que encara vivien en barraques a Can Pi. Es produïren seqüències d'ocupació i desallotjament durant un temps fins que es normalitzà i legalitzà la situació.

Els veïns i veïnes del Polígon Gornal es van trobar amb mancances, si caben, superiors a les de Bellvitge, amb la dificultat afegida de les barreres formades per l'autovia de Castelldefels i les vies del tren. Convertien el barri en un "gueto" aïllat de la resta de la ciutat. Sense farmàcia, sense botigues ni mercat, sense escoles, etc. La vida quotidiana era molt complicada i per a qualsevol cosa s'havia de travessar les vies del tren, amb el perill que això significava.

Les reivindicacions veïnals estaven servides, la lluita al carrer, a les places, amb els treballadors, amb les parròquies, amb les entitats.

Imatges i documents

Núm. 35

Urbanització Polígon Gornal (foto aprox. 1977)

Bibliografia

- Aguado Sánchez, Garcilaso-Antonio ; Hortensia Aguado Blázquez (ed.) ; Casimira Aguado Blázquez (ed.): Mis recuerdos. Garcilaso-Antonio Aguado Sánchez . - L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2012
- Aracil, Rafael (ed.) ; Segura, Antoni (ed.); Santacana i Torres, Carles ; [et al.] : Memòria de la transició a Espanya i a Catalunya .-- Barcelona : Edicions Universitat de Barcelona, 2000
- Arnabat Mata, Ramon (dir); Santesmases i Ollé, Josep (dir) : 1960-1980 : Transicions i canvis a les terres de parla catalana : actes del VIII Congrés de la CCEPC : Barcelona, Cornellà de Llobregat, 10, 11 i 12 de novembre de 2011 .-- [Barcelona] : Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana : Institut Ramon Muntaner, 2012.- Publicacions de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 7
- Balaguer i Planas, Valentí : XXVè Aniversari del Centro Moral Recreativo Santiago Apóstol avui Centre La Torrassa Cultura i Esbarjo. : 1960-1985 .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre la Torrassa Cultura i Esbarjo, 1985 .- 50 p. ; 23 cm
- Botey i Vallès , Jaume : Les Parròquies de l'Hospitalet a partir dels anys 60 .- En: Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Quaderns d'estudi 21, març 2009. L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2009
- Botey i Vallès, Jaume; [et al.] : Alpha 63 : fets i llegat .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2010.- Josefina Gómez Olivares, 1.
- Casanovas i Roig, Joan; [et al.] : L'Hospital de Bellvitge: 25 anys : 1972-1997 .- Barcelona : Focal : Ciutat Sanitària Bellvitge, 1997
- Centre d'Estudis de L'Hospitalet; Santacana i Torres, Carles (pr.) : L'Hospitalet antifranquista. La transició democràtica : taula rodona, 15 de juny 1995 i 1 de febrer 1996.-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1996 .- 90 p. : il. ; 23 cm .- Quaderns d'estudi, 12
- Centre d'Estudis de L'Hospitalet ; Camós i Cabeceran, Joan (pr.) : L'Hospitalet, ciutat d'acollida : Expressions culturals d'origen andalús. Interculturalitat .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1999.- Quaderns d'estudi, 16
- Centre d'Estudis de L'Hospitalet ; Camós i Cabeceran, Joan ; Santacana i Torres, Carles ; [et al.] : Història de l'Hospitalet : una síntesi del passat com a eina de futur .-- Barcelona : Ajuntament de l'Hospitalet : Centre d'Estudis de l'Hospitalet : Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997

- Centre d'Estudis de L'Hospitalet ; Carles Santacana (pr.) ; Joan Camós (presentació) : L'Hospitalet lloc de memòria : Exili, deportació, repressió i lluita antifranquista .- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2007
- Domínguez López, Manuel : Taller barri de Bellvitge .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1991 .- Quaderns d'Estudi, 10
- Domínguez López, Manuel : "Quaranta anys de moviment veïnal a l'Hospitalet". Dins: Plecs d'Història local. Barcelona:Diputació; L'Avenç, 2011; n. 141, p. 8-10
- Domínguez López, Manuel : "La Crisi del moviment veïnal a finals de la dècada del 1970 a l'Hospitalet de Llobregat". Dins: 1960 -1980. Transicions i canvis a les terres de parla catalana. Actes del VIII Congrés de la CCEPC (Barcelona. Cornellà de Llobregat, 10, 11 i 12 de 2011). p. 355 - 366. Valls: Cossetània, 2012.
- Jové, Marta : Taller barri del Gornal .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1990 .- Quaderns d'Estudi, 9
- Murillo Tejada, José (Mn) ; Santolino, Montserrat (col.) ; [et al.] : 50 Anys compartint i acollint : Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006) .-- L'Hospitalet de Llobregat : Parròquia de la Mare de Déu de la Llum, 2008
- Ocaña Alcalde, Isabel ; Vázquez, Eugenia (dir.) : "La Florida : la lluita per un futur (1975 - 1980)". (2004)
- Retuerta, M. Luz (coor) ; Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (ed.) : Materials del Baix Llobregat : Els mitjans de comunicació al Baix Llobregat i altres escrits .- Valls : Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 2001.- Materials del Baix Llobregat, 6.
- Sala, Cristina : Taller d'història de l'Associacionisme als barris de Collblanc-La Torrassa : 1960-1980 .-- L'Hospitalet de Llobregat : Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1995 .- Quaderns d'Estudi, 11
- Salmerón Vargas, Inocencio ; Arxiu Municipal de L'Hospitalet : Històries de Collblanc-La Torrassa.-- L'Hospitalet de Llobregat : Ajuntament, 2009
- Santacana i Torres, Carles (moderador) ; Capdevila, Vicenç (ponent) : "L'Administració local durant la transició". En: Aracil, Rafael. (ed.) ; Segura, Antoni (ed.). Memòria de la transició a Espanya i a Catalunya. La reforma de l'exèrcit i de l'administració local. Barcelona : Edicions Universitat de Barcelona, cop., 2000
- Santacana i Torres, Carles : "L'Administració local durant el franquisme" . En: Aracil, Rafael. (ed.) ; Segura, Antoni (ed.). Memòria de la transició a Espanya i a Catalunya. La reforma de l'exèrcit i de l'administració local. Barcelona : Edicions Universitat de Barcelona, cop., 2000

- Segura Soriano, Isabel : Dones de l'Hospitalet : itineraris històrics .- L'Hospitalet de Llobregat : Ajuntament, 1998

Zona Web

- AAVV Bellvitge : Bellvitge50. 50 aniversari de Bellvitge 1965-2015 < <http://bellvitge2015.blogspot.com.es/>>
- AAVV Bellvitge : El Barrio de la Bomba de l'Hospitalet de Llobregat <<http://barriodelabomba.wordpress.com/>>
- AAVV Collblanc-Torrassa : Documental històric <<http://www.youtube.com/watch?v=5oggs2ZECvc#t=29> >
- Alumnes del Punt Omnia Jis ; Arrels de L'Hospitalet : Memòria de barri de La Torrassa i Collblanc <<http://memoriadebarrilatorrassa.blogspot.com.es/> >
- Arxiu Històric Santa Eulàlia de Provençana < <http://provenzana.blogspot.com.es/>>
- Arxiu Municipal de l'Hospitalet : Dossiers didàctics < <http://www.l-h.cat/arxiu-municipal> >
- Bagán Nebot, Luis: L'Hospitalet de Llobregat. Imatges retrospectives d'una ciutat <<http://lhospitaletdellobregat.wordpress.com/> >
- Centre d'Estudis de l'Hospitalet : Babel'H. Base de dades < <http://www.celh.org/>>
- Cooperativa de Cinema Alternatiu : Can Serra: la Objeción de Conciencia en España (1976) <<https://archive.org/details/objetoescanserra>>
- De la Pinta Rodríguez, Jordi : Recull actualitzat dels esdeveniments històrics de La Farga <https://www.academia.edu/11258036/Recull_actualitzat_dels_esdeveniments_hist%C3%B2rics_de_La_Farga_de_LHospitalet_Barcelona >
- Domínguez López, Manuel : Local – Mundial <<http://www.localmundial.blogspot.com.es/> >
- Museu de l'Hospitalet : Investigacions i estudis sobre l'Hospitalet al repositori documental <<http://www.museul-h.cat> >
- Museu de l'Hospitalet : "L'Hospitalet dels anys 70 : el final d'una dictadura" (2007) + extres <http://www.youtube.com/watch?v=wO_HUMk8mZw >
- Museu de l'Hospitalet: Testimonis hospitalencs de la lluita antifranquista (15) <<http://www.youtube.com/user/MuseuLHospitalet> >

Itinerari de la Ruta

Cal observar que alguns llocs consignats a la ruta queden fora de l'itinerari suggerit. Es recomana llegir l'explicació en el punt anterior.

Començant des de Plaça Espanyola

E	ESTACIONS
E	1. Club Pimpinela Pl. Espanyola 8-9.
1	Dirigiu-vos a nord-oest per Plaça Espanyola cap a Carrer del Montseny
2	Gireu a l' esquerra per Carrer del Montseny
3	Gireu a la dreta per Carrer Llobregat
4	Gireu a l' esquerra per Ctra. de Collblanc/N-340
E	2. Parc de la Marquesa.Ctra Collblanc 67-73
E	3. Parròquia Sant Ramon Nonat de Collblanc. Ctra. Collblanc 72
5	Gireu a l' esquerra per Carrer de la Creu Roja
E	4. Samper i Frasquerias Pedret. Passatge Amat s/n
6	Gireu a la dreta per Plaça Sénia
7	Continueu per Carrer del Mont
8	Gireu a la dreta per Av. Torrent Gornal
9	Gireu a l' esquerra per Carrer Font
10	Gireu a la dreta per Carrer Bòbiles
11	Gireu a l' esquerra per Carrer Llevant
12	Gireu a la dreta per Carrer El-lipse
13	Gireu a l' esquerra per Carrer Dr. Ramon Solanich i Riera
E	5. Hospital General de l'Hospitalet, antic Creu Roja. Avinguda Josep Molins, 29-41
14	A la rotonda, agafeu la primera sortida per Av. Miraflores .
E	6. Torres elèctriques. Av. Primavera i Av. Catalunya
E	7. Centre Social La Florida. C. Enginyer Moncunill 62
E	8. Parròquia Ntra. Sra. de la Llum. C. Enginyer Moncunill
15	Gireu a la dreta per Carrer Enginyer Moncunill
16	Gireu a la dreta per Av. Masnou
E	9. Blocs Florida. Pl. Blocs Florida
17	A la rotonda, agafeu la primera sortida per Carrer de Sant Rafael .
E	10. Parc Les Planes / La Cardoner
18	A la rotonda, agafeu la tercera sortida per Av. Electricitat .
19	Gireu a l' esquerra per Carrer del Molí

E	11. IES Torras i Bages. Av. de Can Serra, 101
E	12. La Carpa. Pl. de la Carpa
E	13. Casa Reconciliació 1974. Av. Can Serra 80-82
E	14. Escola d'adults de Can Serra. Av. Can Serra 80-82
E	15. Grup d'Objectors de Can Serra. Av. Can Serra 80-82
20	Gireu a la dreta per Av. Can Serra
21	Gireu a l' esquerra per Ctra. Esplugues
22	Gireu a l' esquerra per Av. Josep Tarradellas i Joan Aneu fins a la rotonda.
E	16. La Farga - Altos Hornos de Cataluña S.A. Carrer de Barcelona , 2
23	Gireu a la dreta per Carrer Girona
24	Gireu a la dreta per Carrer Tarragona
25	Gireu a l' esquerra per Rambla Just Oliveras
E	17. Centre Catòlic. Rambla de Just Oliveras 34
26	Gireu a l' esquerra per Carrer Barcelona
E	18. Ajuntament de l'Hospitalet. Plaça de l'Ajuntament
E	19. Illa dels Sindicats
E	20. Parròquia Sant Josep (Carrer d'Enric Prat de la Riba, 145)
27	Gireu a la dreta per Rambla Just Oliveras
E	21. Pont de la Llibertat Av. Del Carrilet / Rambla de la Marina
E	22. Parròquia Sant Isidre. Carrer de l'Aprestadora, 3
28	Continueu per Rambla de la Marina Heu de passar 2 rotondes
E	23. Blocs de Bellvitge i l'AAVV
E	24. Hospital de Bellvitge
E	25. El Polígon Gornal

Arribant a Rambla de la Marina

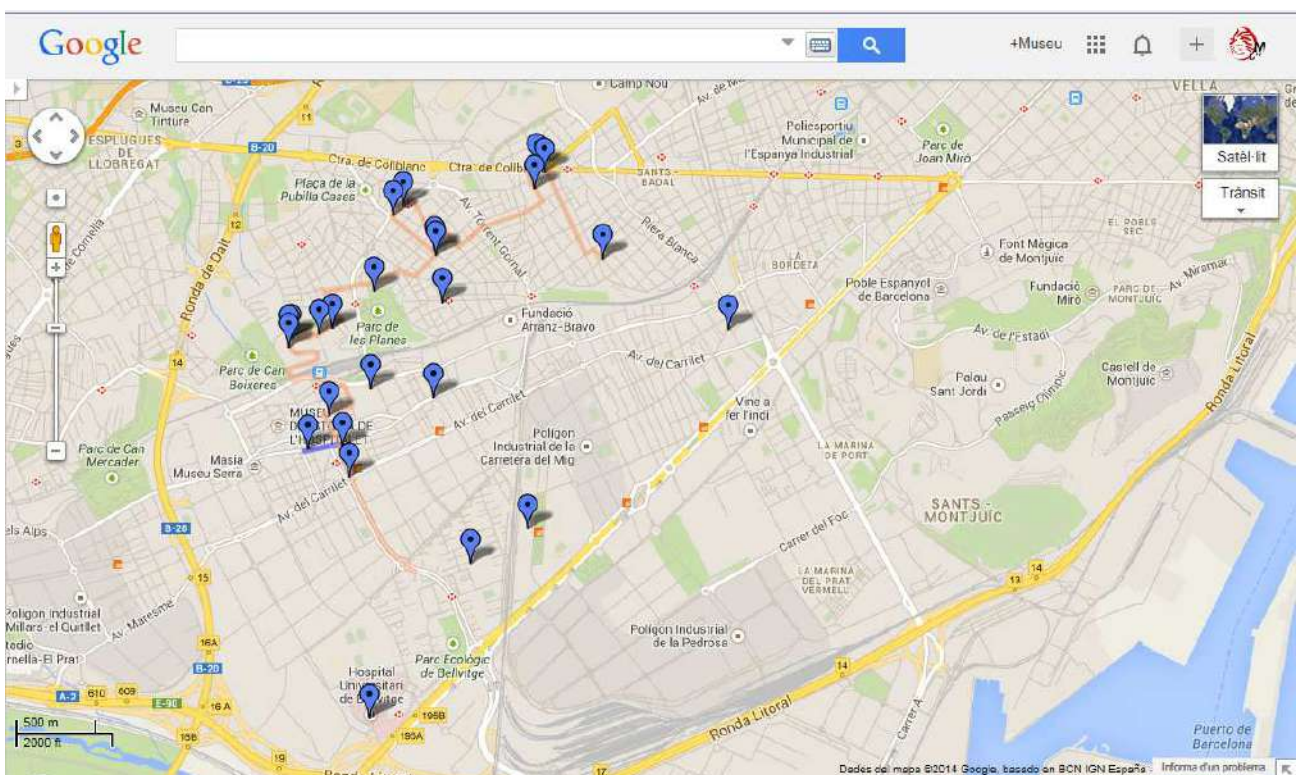
Total: **6,9 km** -

Per tal d'enllaçar amb el transport públic es recomana arribar fins l'estació de Metro L1-Bellvitge

Ruta en Googlemaps amb a recursos de la xarxa.

Per tal de facilitar la lectura i seguiment els continguts de les estacions es presenten forma resumida.

<https://maps.google.es/maps/ms?msid=212322510388449092262.0004f1ad900e056f5a3a1&msa=0&ll=41.391685,2.107916&spn=0.040309,0.066175>

i també adreça escurçada <http://ow.ly/uZour>

FITXA D'ACTIVITATS

1. Redacta un resum del recorregut.
2. Defineix “procés de transició democràtica”
3. Anomena els factors conjunturals que es donen a L'Hospitalet durant la transició democràtica.
4. Anomena els agents de canvi.
5. Quins eren els trets distintius dels “cristians de base”? Què vol dir J.O.C.?
6. Quines activitats es desenvolupaven als temples parroquials? Per què?
7. Anomena els centres parroquials més actius durant la transició democràtica a L'Hospitalet.
8. El moviment obrer estava encapçalat pel sindicat Comissions Obreres. Quina estratègia va seguir per ampliar la seva capacitat d'actuació?
9. Per què es considera que el Centre Social la Florida era “una illa de llibertat i una escola de ciutadans actius”?
10. La planificació urbanística pot ser un element fonamental de la cohesió social? Raona la resposta.
11. Quines van ser les reivindicacions inicials de les Associacions de Veïns?
12. A L'Hospitalet, quin va ser el partit d'oposició hegemònic durant el procés de transició?
13. Els Objectors de Consciència de Can Serra no van gaudir de la comprensió del veïnat i de l'oposició antifranquista. Per què?
14. Quines alternatives proposaven els Objectors de Consciència de Can Serra per no haver de fer el servei militar?
15. Quines diferències hi ha entre un exèrcit plenament professional i un de lleia. Penseu que són necessaris els exèrcits? Per què?
16. Quina va ser la primera lluita veïnal de caràcter “ecològic” a L'Hospitalet? Quins interessos es van enfrontar?
17. Què va ser l'Assemblea Democràtica de L'Hospitalet? Quines eren les seves reivindicacions?
18. Els mitjans de comunicació en general i la premsa escrita en particular van jugar un paper important durant la transició democràtica. Les línies editorials d'algunes capçaleres feien d'altaveu dels moviments socials. Podries dir el nom d'algunes capçaleres de diaris d'àmbit estatal.
19. Podries dir quines eren les publicacions periòdiques generalistes a L'Hospitalet als anys 70?. Quin destacaries i per què?

20. La mort del Franco accelerà el procés de democratització del país i es va plantejar una “ruptura democràtica” i una “reforma política”. Cerqueu informació i expliqueu les diferències entre els dos conceptes.

RELACIÓ D'IMATGES I DOCUMENTS

1. Plànol de la ciutat i districtes

Collblanc i La Torrassa

2. Club Pimpinela i plaça Espanyola, Nadal 1965 (Recull d'imatges El Tot L'H)
3. Parc de la Marquesa i regidoria de districte Collblanc-Torrassa (anys 70')
4. Cartell “Hem salvat el parc per la democràcia” 1977. Fons Felip Gómez – Mercè Olivares. AMLH R. 5714
5. Cartell CCOO a l'Hospitalet. Fons R. Luque. AMLH R. 8726

Pubilla Casas

6. Plaça de braus portàtil per les festes del barri (Av. Primavera)
7. *Semana Santa en la ciudad. La Cofradía 15+1 organiza cinco procesiones ..* (Hemeroteca. Diari L'Hospitalet, 10/04/1995)

Florida – Les Planes

8. Torres elèctriques Av. De la Primavera
9. Idem. Torre elèctrica
10. Temple parroquial Ntra. Sra. De la Llum, mitjans anys 50'
11. Temple parroquial Ntra. Sra. De la Llum, anys 70'
12. Blocs Florida (Av. Primavera, carrer Pins). Foto J. Ciuret – AMLH
13. Inauguració Blocs Onésimo Redondo any 1970

Can Serra

14. Manifestació contra la Cardoner. AMLH.
15. Carrers sense asfaltar a Can Serra
16. *Teatro Portátil Ministerio Información y Turismo*
17. Estructura de “La Carpa” 1972-73
18. Construcció de la Casa de la Reconciliació (1974). Foto: Trilla. AMLH
19. Homenatge a la gent gran durant la construcció de la Casa de Reconciliació (1974)
20. Assemblea de veïnes i veïns a la Carpa
21. Escola d'adults de Can Serra
22. Acte informatiu CCOO, Casa Reconciliación (1975)

Centre i Sant Josep

23. Fums de la Farga
24. Manifestació contra la contaminació de la Farga (juliol 1980)
25. Cartell festival “Cançó Catalana Moderna” 1964
26. Cartell cinefòrum “Cinematografia catalana” 1965

- 27. Manifestació per la manca d'escoles (anys 70')
- 28. Adhesió a l'Estatut de Sau 1979. Foto J. Hernández
- 29. Ca l'Oliveras, seu del Sindicat Vertical
- 30. Illa dels Sindicats (1979)

Sta. Eulàlia i Granvia Sud

- 31. Publicació AAVV Sta. Eulàlia 1976 "En Equipo"
- 32. Vies del Carrilet en superfície

Bellvitge i el Gornal

- 33. Promoció immobiliària i inundacions a Bellvitge
- 34. Construcció hospital i inundacions 1971. Foto R. Zuriguel
- 35. Urbanització Polígon Gornal (foto aprox. 1977)

ANNEX

